

több ÉNy–DK irányú magaslaton, tájvédelmi körzetben helyezkedik el. Nyugati részén 2009 decemberében a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai 45 szarmata és Árpád-kori objektumot tártak fel. A gépi humuszoláskor előkerült leletanyag magas száma, ill. a felső rétegben kibontott objektumok alapján jelentkező újabb betöltési rétegek alapján nyilvánvalóvá vált, hogy kétrétegű településsel kell számolnunk.

2010 februárjában a lehumuszolt 574 m²-ből 370 m² bizonyult régészetiileg pozitívnak; 60–130 cm mélységben újabb 27 objektum (30 stratigráfiai egység) feltárta jelentkezt. A településobjektumok a nyomvonal területén egyenletes sűrűségben helyezkedtek el. A településrészlet D-i részén három Ny–K irányú vízvezető árkot figyeltünk meg, melyek között kerek, ívelten bővülő vagy egyenesen szűkülő falú gödrök kerültek elő.

Az objektumok betöltéséből főként kézzel formált fazékhoz, fedőhöz, korongolt szürke és téglaszínű tálakhoz, hombárokhoz, valamint római import edényekhez (terra sigillata, festett tál) tartozó töredékek kerültek elő. A használati eszközök között a fenőköveket és a csontkorcsolyákat említhetjük meg. A felső településréteg objektumait a késő szarmata és az Árpád-korra, az alsót a Kr. u. 2–3. századra keltezzük.

A leletek az elsődleges feldolgozásukat követően a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezeténél kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bedő Valér, Bottyán Katinka, Császi Dávid, Kajtár Norbert, Molnár Zsolt technikusok és Weisz Attila geodéta.

GULYÁS GYÖNGYI

329. Nagyatád határa

(Somogy-megye) R, B, LT, Rő, Á, Kk

Nagyatád környékén szennyvízvezeték kiépítését tervezték, ennek kapcsán 2010. júliusban hatástanulmány készítése céljából terepbejárásokat végeztünk. Csak a terület egy része volt bejárható, az erdős, ill. kaszálóként, legelőként használt területeken kívül a gabonával fedett területek sem voltak vizsgálhatók. A kukoricával és napraforgóval fedett területeken a termény helyenként már magasra nőtt, a megfigyelési körülmények messze nem voltak tökéletesek. Kevés helyen volt tárcsázott terület, ezek viszonylag jól láthatóak voltak. Jelentősebb területeket jártunk be Nagyatád és Bakháza, Háromfa, ill. Nagyatád és Ötvöskőny között. Ötvöskőny és Kutas között csak a területek kisebb része, Nagyatád és Lábod között csak két kis szakasz volt régészetiileg vizsgálható. Lábodtól D-re a Lábodi-Rinyáig viszonylag jól bejárható volt, ezután gyakorlatilag nem volt bejárható rész. A terepbejárás során négy ismert lelőhely területét pontosítottuk és 3 új lelőhelyet találtunk.

Bodvica-Boda (KÖH 47891): A Nagyatádtól D-re futó nyomvonalszakasz bodvica területén sikerült a korábban is ismert középkori telep területét pontosítani. A lelőhely területe jelentősen megnőtt D-i irányban.

Cigány-Markógödri-dűlő 1. és 2. (KÖH 76369, 76371): Nagyatádtól É-ra, az út Ny-i oldalán, egy közepes, ill. magas kukoricában lévő területen két lelőhelyet találtunk. A délebbinél (Markógödri-dűlő 1.) római, kelta és jellegtelen őskori kerámiát, az északabbi lelőhely (Markógödri-dűlő 2.) területén kevés késő középkori kerámiát találtunk.

Munkatársak: Gál Zoltán, Nyári Zsolt, Cserép Tamás.

MOLNÁR ISTVÁN

330. Nagyatád határa

(Somogy megye) B, Rő, Á, Kk

2010. június 22. és július 30. között megelőző régészeti feltárásokat végeztünk a 68. sz. főút elkerülő szakaszának építése által érintett lelőhelyeken.

Csonka-dűlő (KÖH 47884): A 0542/8–9 és 0542/11 hrsz.-ú ingatlanon, 12 427 m² nagyságú területen kutattunk. A lelőhely Nagyatádtól K-re a Rinya-patak bal partján helyezkedik el. A kutatás a nyilvántartott lelőhely középső részén történt. Keletről nyugat felé haladva 4, egymással párhuzamos kutatószondát nyitottunk egészen az első régészeti objektumok vonaláig (a Rinya-patak melletti dombhát K-i oldala), ahol a teljes felületet megnyitottuk. A lehumuszolt terület itt már régészeti objektumokkal telített volt. Ezek többsége kerek, vagy ovális, sekély gödörjelenség, viszonylag gazdag leletanyaggal. Néhány különálló kemencét és rövid ideig használt tűzhelyeket is sikerült feltárnunk. A dombhát középső, K-i részén több cölöphelyet is kibontottunk, melyek egykori cölöpszerkezetes épületre/épületekre utalnak. A leletanyagot többségében az edénytöredékek, építési törmelékek, ismeretlen rendeltetésű agyaggolyók alkották. Külön említést érdemel az egyik gödörkomplexumból előkerült anonym érme, vassarkantyú, csontkánál és egy nagyméretű S-végű hajkarika. Az objektumok többségében faszenes, erősen átégett rétegeket figyeltünk meg. Ezekből a rétegekből anyagmintákat vettünk természettudományos vizsgálatokra.

A lelőhelyen 298 objektum került elő, melyek döntő többsége – 108 gödör, 3 cölöphely, 1 félig földbe mélyített épület, 3 kemence, 2 tűzhely – az Árpád-korra (12–13. sz.) keltezhető. Feltártunk még egy bronzkori gödröt, ill. két gödröt és egy cölöphelyet, melyet középkori (14–15. sz.) leletanyag keltezett. 177 objektum ismeretlen korú. Az Árpád-kori objektumok közt az őskori és a középkori objektumok elszórtan helyezkedtek el.

Szollár-malom (KÖH 47901): A 07/43–44 és 07/48 hrsz.-ú ingatlanokon 4934 m²-en, a lelőhelynek a nyomvonalat érintő teljes területén dolgoztunk. A lelőhely Nagyatádtól K-re, a Rinya-patak bal partján helyezkedik el. A feltárássra kijelölt területen K-ről Ny felé haladva három, egymással párhuzamos kutatószondát nyitottunk, bennük több objektum feltárását figyeltük meg. A kézi nyelés során őskori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk. A feltárt objektumok amorf, vagy kerek gödrök, cölöphelyek, sekély, egyenes árkok voltak. A régészeti jelenségek

a lelőhely középső és K-i részén sűrűsödtek. A lelőhelyen lévő 62 objektum többsége egyrétegű volt, igen kevés leletanyaggal. Többségük gödör (33), melyek közül 1 a bronzkorra és 4 a római korra keltezhető 28 gödör, 8 sekély árok és 29 cölöphely nem tartalmazott leletanyagot.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Domján Anita, Pelikán Márk, Mezei Tamás technikusok.

HERBÁLY RÓBERT

331. Nagybánhegyes, Kovácsházi határszél (KÖH 73087)

(Békés megye) B, Sza

2010. augusztus 9. és szeptember 1. között végeztünk megelőző feltárást a MOL-7 jelű lelőhelyen, a Kunágota MOL gázvezeték építéséhez kapcsolódóan. A feltárással érintett lelőhely a nyomvonal 13+450–13+950 km-pontjai között található, Nagybánhegyes belterületétől kb. 1600 m-re DDNy-ra, a Reformátuskovácsházától elválasztó határvonal két oldalán, a Montághy-úti-föld és a Tanárnő-dűlő határrészekben, felerészt a kovácsházi területre átnyúlva. A korábbi terepbejárás során egy 450×300 m-es körzetben őskori és szarmata kori kerámiatöredék került elő. A feltárt 2772 m²-ből 1992 m² volt objektumokkal fedett. A 400 m hosszú és 6 m széles szelvényben 75 stratigráfiai jelenség, ill. 65 régészeti objektum került napvilágra. Ebből 7 bronzkorinak, 53 római kori szarmata jelenségnek bizonyult, a többi ismeretlen és újkori objektum volt. Mindkét korszakot telepobjektumok képviselték. Ezek zömében kisebb-nagyobb agyaggyerő gödrök voltak, amelyek később a telep hulladékaival töltődtek fel.

A szelvény középső harmadában, közel 100–120 m hosszan került elő az a 7 bronzkori objektum, melyek közül 4 kerek szájú, hordós, vagy méhkas alakú verem volt, 3 pedig nagyméretű gödörkomplexum részlete. Igen nagy mennyiségű kerámia, állatsont került elő belőlük. A leletek döntő hányadát képviselő kerámia között gyakoriak a kisebb füles bögrék, ahol a fül szinte mindig a peremből indul. Emellett feltűntek nagyobb tárolóedények darabjai is. A terület gondosan simított, fényes, fekete vagy barnás, gyakori a foltosra égett felület. A soványítás kizárólag kerámiázúsalékkal történt. Az edényeken megfigyelhető díszítések között gyakori a seprűs besimítás, a plasztikus háromszög átmetszetű lécdísz, a bütyökdíszek egyszerű, zömében kisebb variációi, de gyakori az ujjbenyomkodott léctag is, amely zsinegdísz-szerűen az edény füléhez is kapcsolódhat. A bekarcolt díszítményekkel ellátott töredékek száma csekély. A területen pár csaknem ép bögre is előkerült, amelyekre jellemző a nyomott gömbös test, a vállvonal lépcsős tagolása, esetenként talpkorong is megfigyelhető volt. A csontleletek között figyelmet érdemel egy kiszé-

lesedő végű lapos ép csonttű. Az egyik gödörből kúp alakú agyagból készült átfúrt szövőszéknehezék került elő. A kőeszközök között néhány pattintott (nyílhegy) és csiszolt (őrlőkő) darab érdemel említést. A formai jegyek és a díszítések alapján a települést a bronzkor korai időszakának végén, ill. a középső bronzkor elején lakhatták.

A szelvény teljes hosszában megtalálható *szarmata* telepobjektumok között a gödrök mellett 2–3 épületmaradvány is előkerült. A vermek csoportokba rendeződve kerültek elő, köztük kisebb-nagyobb szabad területek húzódtak. Többségük az általános és klasszikus hengeres, hordós, teknős, vagy méhkas alakú formát mutatta. Ezek között volt pár igen nagyméretű is. Néhány verem az ásatási felület K-i oldalán ezektől eltérő ovális szájú, igen nagyméretű agyaggyerő, tagolt aljú gödör volt. Jellemző a szarmata vermekre, hogy leletanyaguk 80%-a a betöltés felső harmadában húzódnak ún. omladékrétegből került elő. A házak között egy nagyobb, csaknem teljesen a szelvényünk területére eső, kissé az altalajba mélyített aljú épület maradványa emelhető ki. A téglalap alaprajzú, ÉNy–DK-i tájolású épület hossz tengelyében, az épület középső harmadában egy-egy cölöphely került elő. Ezek alapján a tetőszerkezet a nyeregtető és a sátoztető közötti átmeneti formaként képzelhető el. Az épület korát a ház padlóján előkerült római készítésű, bronzból öntött pontkördíszes gombos végű, lapos szíjszorító szíjvég alapján a Kr. u. 2–3. századra tehetjük. A leletek között természetesen döntő többségben vannak a korongon készült, sávosan simított edények töredékei. Gömbös, duzzadt peremű, lépcsősen tagolt falú talak, nagyobb hombárok töredékei mellett jelentős a kézzel formált fazekak száma is. Utóbbiak peremén ferde bevagdosások, oldalukat geometrikus vonalakkal osztották mezőkre. Több gombos fedő töredéke is előkerült az objektumokból. A szarmata település lakói kapcsolatban álltak a római fennhatóság alatt lévő területekkel. A kapcsolatok két irányba mutatnak. Több, nagyobb méretű, római fehér mázas amphora perem- és oldal-töredék a Fekete-tenger irányába mutató kereskedelem bizonyítéka. A gombos végű bronz szíjvég, valamint egy vadászjelenetes terra sigillata töredék előkerülése a Ny-i irányú kapcsolatokra utal. A római készítésű importok valamint a barbár kerámia stílusa alapján a szarmata településrészletet a Kr. u. 2–3. századra datáljuk.

Munkatársak: Nagy Norbert, Takács Gábor, Gyűrösi Tímea ásatási technikusok. A geodéziai felmérést a Nemzeti Örökségvédelmi Központ szegedi régiójában dolgozó geodéták végezték.

PÓPITY DÁNIEL

332. Nagybánhegyes, Összekötő út (KÖH 73093)

(Békés megye) B

A Kunágota MOL-8 jelű lelőhely Nagybánhegyestől DDNy-ra található, a Kaszapert Nagybánhegyessel összekötő műút ÉNy-i oldalán, a Tatár-árok nevű egykori